

Τα έργα στην Ακρόπολη.

Για τα έργα συντήρησης και αποκατάστασης, που εκτελούνται στα μνημεία της Ακρόπολης, επιστημονική ευθύνη έχει η *Επιτροπή Συντηρήσεως Μνημείων Ακροπόλεως* (στο εξής ΕΣΜΑ). Η ΕΣΜΑ απαρτίζεται από διεθνώς αναγνωρισμένους ειδικούς σε προγράμματα διαχείρισης, συντήρησης και αναστήλωσης μνημείων και συνόλων (Αρχαιολόγους, Αρχιτέκτονες, Πολιτικούς και Χημικούς Μηχανικούς, Συντηρητές) καθώς και από λίαν έμπειρα επιστημονικά στελέχη του Υπουργείου Πολιτισμού με αντίστοιχες ειδικότητες. Η ΕΣΜΑ στο έργο της συνεργάζεται στενά με τους επιστήμονες (των ίδιων ως άνω ειδικοτήτων) της *Υπηρεσίας Συντήρησης των Μνημείων της Ακρόπολης* (στο εξής ΥΣΜΑ), του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (στο εξής ΥΠΠΟΑ). Τέσσερις και πλέον δεκαετίες μετά την έναρξη των έργων στην Ακρόπολη, τα αρχικά μέλη της ΕΣΜΑ (που εξ αρχής είχαν παραιτηθεί από την προβλεπόμενη νόμιμη αμοιβή τους) δεν υπάρχουν πια, το έργο όμως συνεχίζεται με βάση τις ίδιες αρχές, όρους και διαδικασίες, που αυτά είχαν θεσπίσει.

Η ΕΣΜΑ προγραμματίζει και εποπτεύει τις αναγκαίες επεμβάσεις, που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση δομικών, στατικών, φυσικοχημικών κ.ά. προβλημάτων των μνημείων, στη διόρθωση λαθών παλαιότερων αναστηλώσεων, στην αποκατάσταση των μνημείων και του περιβάλλοντος αυτών. Θέτοντας την επιστημονική έρευνα ως βάση των επεμβάσεων, η ΕΣΜΑ τεκμηριώνει λεπτομερώς και σε βάθος την κατάσταση των μνημείων (βράχος, μεμονωμένα μνημεία, αρχαία υλικά δομής, φαινόμενα φθοράς, λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου), προγραμματίζει και εποπτεύει τη μελέτη των αναγκαίων μέτρων, προβαίνει σε επιστημονικές δημοσιεύσεις (ερευνών, προγραμμάτων, αποτελεσμάτων) και υποβάλλει προς κρίση τις προτάσεις (σε πρώτο στάδιο), τις οριστικές μελέτες (σε δεύτερο στάδιο) στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του ΥΠΠΟΑ (στο εξής ΚΑΣ), του οποίου η γνωμοδότηση αποτελεί την βάση της σχετικής Υπουργικής απόφασης. Η όλη διαδικασία ανταποκρίνεται πλήρως στο αίτημα διεπιστημονικότητας και διάδρασης.

Για την επίτευξη της μεγίστης, κατά το δυνατόν, αντικειμενικότητας και διαφάνειας στη λήψη των αποφάσεων, προκειμένου περί επεμβάσεων σε μνημεία οικουμενικής σημασίας, όπως αυτά της Ακρόπολης, η ΕΣΜΑ εγκαινίασε στην Αθήνα, το 1977 -για πρώτη φορά διεθνώς- τον θεσμό των *Διεθνών Επιστημονικών Συναντήσεων* ή Συνεδρίων για τη *Συντήρηση και Αποκατάσταση των Μνημείων της Ακρόπολης*, με συμμετοχή επιστημόνων από όλες τις ειδικότητες (Αρχαιολόγοι, Αρχιτέκτονες, Πολιτικοί Μηχανικοί, Χημικοί Μηχανικοί, Τοπογράφοι Μηχανικοί, Συντηρητές, Θεωρητικοί της δεοντολογίας μεταχείρισης μνημείων κ.ά.).

Έκτοτε έχουν γίνει επτά (7) Διεθνείς Συναντήσεις, κάθε μία με τριήμερη διάρκεια και πλέον των 100 μετεχόντων, Ελλήνων και ξένων. Οι εκάστοτε μετέχοντες σε αυτά, λαμβάνουν εγκαίρως τα τεύχη των μελετών, εξετάζουν, συζητούν, συμφωνούν ή διαφωνούν για κάθε μέρος των μελετών και των προτάσεων χωριστά και καταθέτουν εγγράφως τις επιστημονικές θέσεις τους, οι οποίες ακολούθως δημοσιεύονται και γίνονται σεβαστές κατά την τελική διαμόρφωση των προτάσεων, που εισηγείται στο ΚΑΣ η ΕΣΜΑ.

Εκτός αυτών των Διεθνών Συναντήσεων, η ΥΣΜΑ έχει οργανώσει τοπικές ημερίδες και διημερίδες για άλλα σημαντικά θέματα. Όλες οι σχετικές δημοσιεύσεις της ΕΣΜΑ και της ΥΣΜΑ, που αριθμούν δεκάδες τόμων, είναι προσιτές στους ενδιαφερόμενους επαγγελματίες και φοιτητές αλλά και στο ευρύ κοινό μέσω της ιστοσελίδας της υπηρεσίας.

Οι επεμβάσεις αυτές καθαυτές στα μνημεία της Ακρόπολης ακολουθούν αυστηρά αρχές με διεθνή αποδοχή, όπως:

1.Αναστρεψιμότητα: Κάθε επέμβαση πρέπει να είναι αναστρέψιμη, ώστε σε περίπτωση λάθους ή άλλου λόγου να είναι δυνατή -και οικονομική- η επιστροφή στην πριν κατάσταση. Η αρχή αυτή διατυπώθηκε θεωρητικά και εφαρμόστηκε έμπρακτα για πρώτη φορά από τον Χαράλαμπο Μπούρα, ιδρυτικό μέλος και επί δεκαετίες πρόεδρο της ΕΣΜΑ. Η αρχή αυτή υπήρξε από την πρώτη ημέρα των έργων στην Ακρόπολη το ύψιστο πρόσταγμα και η τήρησή της έως σήμερα είναι αυστηρή.

2.Σεβασμός και διαφύλαξη κατά τις επεμβάσεις του αρχικού δομικού συστήματος των μνημείων.

3. Διαφύλαξη της ύλης, φορέα της καλλιτεχνικής και ιστορικής μαρτυρίας, έναντι φθοράς, με την εφαρμογή στα μνημεία υλικών και τρόπων δοκιμασμένων καλώς και επί πολύ χρόνο.

4. Τεκμηριωμένη πιστότητα όσον αφορά τη συμπλήρωση ελλειπόντων μελών. Αυτή, εάν άλλες συνθήκες το επιτρέπουν, μπορεί να φθάνει έως εκεί που υπάρχουν αποδείξεις της μορφής, αλλά απαγορεύεται να υπερβαίνει το σημείο στο οποίο αρχίζουν οι εικασίες.

5. Διακριτική διαφοροποίηση προσθηκών και συμπληρώσεων, ώστε ούτε να εκλαμβάνονται ως γνήσια μέρη, ούτε να διαταράσσουν την αισθητική ενότητα των μερών εκάστου μνημείου -αναγραφή του έτους της επέμβασης.

4. Διαφύλαξη της ολότητας και ενότητας κάθε μνημείου. Στο πλαίσιο αυτό η απόσπαση τμημάτων από το μνημείο και μεταφορά αυτών σε προστατευμένο χώρο μουσείου είναι δεκτή μόνον ως έσχατο μέσο, εάν δεν υπάρχει άλλη λύση στο πρόβλημα.

5. Διάσωση και διαφύλαξη της υλικής μαρτυρίας των μνημείων (κτισμάτων ή/και εδαφικών διαμορφώσεων) και των επεμβάσεων, διαμέσου σχολαστικής τεκμηρίωσης, δημοσίευσης των σχετικών πληροφοριών ή λήψης μέτρων προστασίας. Η αρχή αυτή σε ένα βαθμό συνδέεται με την αρχή της αναστρέψιμότητας.

6. Σεβασμός των στοιχείων και αξιών ενός μνημείου (κτίσματος η/και εδαφικής διαμόρφωσης) μετά από στάθμιση των δυνατοτήτων, αλλά και των συνεπειών κάθε επέμβασης ως προς την σκοπιμότητα της βέλτιστης ανάδειξης αυτών των αξιών. Το εγχείρημα είναι δύσκολο και συνήθως αμφιλεγόμενο, επειδή οι αξίες (ιστορική, καλλιτεχνική, επιστημονική, αισθητική, συναισθηματική, συμβολική, χρηστική, αυθεντικότητα, σπανιότητα, αναγνωσιμότητα κ.α.) αναλόγως προς την κατάσταση του αντικειμένου και τις σχετικές περιστάσεις (θέση, τωρινό περιβάλλον κ.ά.) είναι κατά διαφόρους συνδυασμούς ομόρροπες ή αντίρροπες.

Για όλα αυτά, και ιδίως για τις δυσκολίες που απορρέουν από τις αντίρροπες σχέσεις στοιχείων και αξιών, η μακρά ευρωπαϊκή εμπειρία (συστηματική ήδη από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και λίαν εξελιγμένη κατά τον 20^ο) κατέληξε κατά καιρούς σε καταστατικούς χάρτες, με επιστέγασμα τον Χάρτη της Βενετίας, και αργότερα την Ιταλική Carta del Restauro (με διαδοχικές βελτιώσεις), στα οποία κοινή είναι η επιμονή στην απαίτηση τέτοιες επεμβάσεις

να σχεδιάζονται από άτομα απαραιτήτως εξειδικευμένα, βάσει μιας διεπιστημονικής και διαλεκτικής διαδικασίας.

Ο τρόπος σχεδιασμού και ελέγχου των επεμβάσεων στην Ακρόπολη ανταποκρίνεται ακριβώς σε όλα αυτά και παρά τις δυσκολίες της αναζήτησης της αρχικής στα κτήρια θέσης κάθε διάσπαρτου στο έδαφος λίθου, ή θραύσματος, παρά τις δυσκολίες χαρτογράφησης κάθε ρωγμής στο βράχο και ορθής διάγνωσης των κινδύνων, παρά τις δυσκολίες επίλυσης πολύπλοκων στατικών ή φυσικοχημικών προβλημάτων, παρά τις δυσκολίες συγκερασμού αισθητικών και επιστημονικών όψεων των επεμβάσεων στα κτίσματα και στο έδαφος, το έργο προχώρησε τόσο πολύ στα αρχαία κτίσματα (ήδη έχει ολοκληρωθεί η αποκατάσταση τριών εκ των τεσσάρων κύριων μνημείων του βράχου -του Ερεχθείου, των Προπυλαίων και του ναού της Αθηνάς Νίκης), ώστε πλέον να είναι δυνατή και η προ πολλών δεκαετιών εξεταζόμενη επέμβαση αποκατάστασης των εδαφών και των προσπελάσεων της Ακρόπολης. Ένα μέρος αυτού του έργου, η αντικατάσταση της παλαιάς (1977-2004-2012) διάστρωσης της οδού Παναθηναίων με νέα, επίσης από σκυρόδεμα, συνδυάστηκε με τη συντήρηση των διαδρομών, που εκκρεμούσε από το 2018, και την εγκατάσταση νέου ανελκυστήρα. Το γεγονός ότι η Ακρόπολη έμενε κλειστή, λόγω της πανδημίας, βοήθησε στη γρήγορη και με ασφάλεια ολοκλήρωση του έργου στο τέλος του 2020.

Για όλα αυτά τα έργα, τα ήδη εκτελεσθέντα και τα προγραμματιζόμενα, έχει ήδη προγραμματισθεί για τον προσεχή Οκτώβριο ένα ακόμη Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, στη σειρά και την παράδοση των προγενέστερων *Διεθνών Επιστημονικών Συναντήσεων* της ΕΣΜΑ.

Το κείμενο με τις αντιρρήσεις για τα έως τώρα έργα διάστρωσης και την προτεινόμενη αποκατάσταση της ρωμαϊκής ανόδου στην Ακρόπολη.

Το κείμενο *Έκκληση για τις επεμβάσεις στην Ακρόπολη: Ακρόπολη SOS* με αντιρρήσεις για τα έως τώρα έργα διάστρωσης και την προτεινόμενη αποκατάσταση της ρωμαϊκής ανόδου, που κατά τις τελευταίες εβδομάδες προωθείται (για συλλογή υπογραφών) στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επισημαίνει:

A) ιδεολογικές πτυχές με τις οποίες μπορεί κανείς να συμφωνεί ή όχι και

B) κάποια άλλα ζητήματα, που, ως πραγματολογικά, είναι επιδεκτικά ελέγχου.

Συγκεκριμένα:

(1) Αιφνιδιασμός με την είδηση των έργων.

Ανακριβές. Η συζήτηση και η έγκριση των σχεδίων της επέμβασης έγινε από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο 2020, με την ίδια σχολαστικότητα όπως και για κάθε άλλο έργο, πολλούς μήνες πριν από την έναρξη της.

(2) Χρησιμοποίηση οπλισμένου σκυροδέματος στη διάστρωση των διαδρομών.

Ανακριβές. Στην πραγματικότητα χρησιμοποιήθηκε άοπλο σκυρόδεμα. Σε ελάχιστες μόνον κρίσιμες θέσεις τοποθετήθηκε οπλισμός (μικρά τεμάχια γαλβανισμένου πλέγματος Φ6).

(3) Μη αναστρέψιμη κατασκευή.

Ανακριβές. Εφαρμόζοντας τη θεμελιώδη στα έργα της ΕΣΜΑ Αρχή της Αναστρεψιμότητας, η σύμφυση του βράχου και της επίστρωσης εμποδίζεται με διαχωριστική μεμβράνη.

(4) Καταστροφή βράχου και αρχαίων καταλοίπων.

Ανακριβέστατο. Στο έργο της διάστρωσης ουδεμία καταστροφή βράχου ή αρχαίων καταλοίπων σημειώθηκε.

(5) Διαμορφώσεις χωρίς επαρκή στοιχεία.

Ανακριβέστατο. Τα όρια της κύριας οδού (κεντρικής διάβασης), των παρόδιων μνημείων και των περιβόλων εντοπίστηκαν από δύο ειδικευμένους αρχιτέκτονες της ΥΣΜΑ και τον Μανόλη Κορρέ με εξαντλητική ακρίβεια.

(6) Κάλυψη πολύτιμων αρχαιολογικών τεκμηρίων, τα οποία καθίστανται απρόσιτα.

Η κατάχωση αρχαιολογικών τεκμηρίων, μετά τη μελέτη και δημοσίευσή τους, υπαγορεύεται από την ανάγκη προστασίας και ανάσχεσης της περαιτέρω καταστροφής τους από τη συνέχιση της έκθεσής τους στους φθοροποιούς περιβαλλοντικούς παράγοντες. Είναι μια δόκιμη μέθοδος, η οποία, επιπροσθέτως, απαιτείται και επιβάλλεται από τα διεθνή κανονιστικά κείμενα αρχαιολογικής μνημειακής προστασίας. Επιπλέον, στην περίπτωση της οδού Παναθηναίων προηγήθηκε φωτογραμμετρική αποτύπωση υψηλής ακρίβειας.

(7) Αγνόηση του ελληνικού και διεθνούς νομικού και θεσμικού πλαισίου.

Ανακριβές. Τόσο ως προς τις διαδικασίες εκτέλεσης των έργων, όσο και ως προς τις αρχές των επεμβάσεων ακολουθείται πλήρως το ελληνικό και διεθνές νομικό και θεσμικό πλαίσιο.

(8) Ευνόηση πλημμυρικών φαινομένων από τη νέα διάστρωση (της αρχαίας οδού).

Ανακριβές. Τα πλημμυρικά φαινόμενα συνδέονται με την ύπαρξη τεράστιων ανοικτών σκαμμάτων της ανασκαφής του 1885-1890 σχεδόν παντού κοντά στα τείχη και συνέβαιναν πάντοτε, ασχέτως της ύπαρξης της νυν ή της παλαιότερης επίστρωσης στη ράχη του βράχου. Η πάγια κατά καιρούς θέση των ειδικών για την αντιμετώπιση του προβλήματος συνοψίζεται στην αποκατάσταση των εδαφών στην Ακρόπολη για την επίτευξη ομαλών επιφανειών με σταθερή κλίση από το μέσον προς τα τείχη, ώστε τα όμβρια να μη λιμνάζουν, αλλά να οδηγούνται στις υδρορρόες του τείχους. Αυτός είναι ένας από τους σοβαρούς λόγους για τους οποίους πρέπει να αποκατασταθούν οι αρχαίες ισοπεδώσεις. Τούτο είναι δυνατό χάρις στην έως τώρα τεκμηρίωση των υψομέτρων και των ορίων των εσωτερικών διαιρέσεων της Ακρόπολης. Οι αρχικές χωμάτινες ισοπεδώσεις των ανδρήρων κάλυπταν ακόμη και τον προϊσοπεδωμένο βράχο. Ως υλικό αποκατάστασης έχει προ ετών προκριθεί ένα μείγμα σκύρων, μικρών σκύρων, άμμου και αργίλου, παρόμοιο με το αρχικό (το οποίο σε κάποια σημεία ακόμη σώζεται).

(9) Πρόκριση της ρωμαϊκής φάσης στην κλίμακα ανόδου στα Προπύλαια, αλλά της κλασικής στην οδό επί του πλατώματος του βράχου.

Η συνύπαρξη καταλοίπων διαφορετικών περιόδων σε αρχαιολογικούς χώρους με συνεχή, μακράιωνη, χρήση είναι κάτι πολύ σύνηθες. Όσον αφορά στην προκείμενη περίπτωση, το 431 π.Χ., εξ αιτίας του Πελοποννησιακού Πολέμου, τα Προπύλαια έμειναν ημιτελή και δυστυχώς ποτέ μετά δεν έγινε η παραμικρή προσπάθεια συνέχισης των εργασιών. Μπροστά τους είχε κατασκευασθεί η τεράστια ράμπα με πλατύσκαλο 21,6x4μ, αλλά όχι η μετά το πλατύσκαλο και έως το κεντρικό κτήριο προβλεπόμενη λίθινη κλίμακα (21,6x18μ, με τρία ασύμμετρα ενδιάμεσα πλατύσκαλα). Το 40μ.Χ., η εκκρεμότητα επί τέλους έληξε. Η κλίμακα κατασκευάσθηκε, αν και χωρίς ακριβή τήρηση του απραγματοποιήτου σχεδίου της κλασικής κλίμακας. Μετά από αιώνες λειτουργίας και ακόμη περισσότερους καταστροφών, μεγάλα τμήματά της διατηρήθηκαν έως τις μέρες μας. Αυτά τεκμηριώνουν ακριβώς την μορφή της. Η τωρινή μορφή της ανόδου είναι προϊόν αυθαίρετων, παντελώς ατεκμηρίωτων, χονδροειδών παραποιήσεων (1900, 1934, 1957), κάλυψε τα υφιστάμενα ίχνη και κατάλοιπα της αρχαίας και ρωμαϊκής διαμόρφωσης, ενώ ουδεμία σχέση έχει με οποιαδήποτε ιστορική φάση της δυτικής πρόσβασης της Ακρόπολης.

(10) Η ανακατασκευή της ρωμαϊκής κλίμακας θα καταστήσει αρχαιότητες απρόσιτες. Για κάθε μέρος που θα καλυφθεί ισχύουν οι λόγοι προστασίας, που αναφέρθηκαν παραπάνω (βλ. αρ. 6). Πάντως για το νυν ακάλυπτο μέρος στα βόρεια της αρχαϊκής ράμπας η πρόταση, όπως παρουσιάσθηκε στην ΕΣΜΑ και το ΚΑΣ, προβλέπει ότι θα παραμείνει ως έχει. Αλλά και σε άλλες θέσεις με αρχαία ίχνη θα αφεθούν κατάλληλα κενά.

(11) Επισφαλές το μέλλον της Πύλης Beulé.

Ανακριβέστατο. Η πρόταση της ΕΣΜΑ δεν θίγει την Πύλη Beulé, ενώ ουδέποτε τέθηκε ζήτημα καθαίρεσής της.

(12) Διαμόρφωση της νέας δυτικής πρόσβασης με επίχωση ύψους πλέον των 3μ. Επίσης απαίτηση ογκωδών θεμελιώσεων.

Ανακριβές. Η επίχωση θα έχει την σύσταση της αρχαίας και πάχος 55-60εκ κατά μέσον όρο. Επειδή όμως θα αφεθούν κενά, όπου υπάρχουν αρχαιότερα ίχνη, ο όγκος της θα είναι κατά 35% μικρότερος του θεωρητικού, ως εάν το μέσο πάχος της ήταν 36εκ. σημειικά (σε ποσοστό 3% της ολικής έκτασης), το μέγιστο πάχος θα φθάνει έως 1,5μ.

(13) Η προτεινόμενη κυκλοφορία θα επιφέρει συνωστισμό των επισκεπτών.

Οξύμωρος συλλογισμός: Πως επέρχεται μεγαλύτερος συνωστισμός με τη διέλευση των επισκεπτών διαμέσου 5 θυρών, έναντι της διέλευσης διαμέσου μίας (της κεντρικής των Προπυλαίων), όπως σήμερα; Αντίθετα, εάν χρησιμοποιηθούν και οι εκατέρωθεν θύρες των Προπυλαίων ο συνωστισμός θα μειωθεί στο ένα τρίτο του τωρινού. Σε κάθε περίπτωση η πρόταση της ΕΣΜΑ δεν υπαγορεύεται από οποιαδήποτε επιθυμία αύξησης του αριθμού των επισκεπτών, αλλά μόνον από επιθυμία βελτίωσης της εμπειρίας της επίσκεψής τους. Τονίζουμε ότι ακόμη και για πενήντα φορές λιγότερους επισκέπτες θα άξιζε αυτοί να βλέπουν ό,τι είχε πράγματι υπάρξει και όχι την αυθαίρετη και παραπλανητική επινόηση του 1957.

(14) Μη επίλυση του προβλήματος του πλήθους των επισκεπτών.

Συμφωνούμε! Πρέπει να εφαρμοσθεί πρόγραμμα ισοκατανομής των επισκεπτών σε όλες τις ώρες λειτουργίας του αρχαιολογικού χώρου, με τήρηση μέγιστου ανά ώρα και ημέρα αριθμού.

(15) Επαύξηση κινδύνου για την ασφάλεια των Προπυλαίων, λόγω διέλευσης επισκεπτών από περισσότερες θύρες και μεγαλύτερης κίνησής τους στο εσωτερικό του μνημείου.

Ανακριβές. Δεν θα υπάρξει κίνδυνος (λ.χ. από επισκέπτες που θέλουν να αγγίξουν), επειδή θα ισχύουν ο έλεγχος και τα μέτρα που ήδη τηρούνται για την κίνηση επισκεπτών στον κεντρικό διάδρομο.

Τα Μέλη της ΕΣΜΑ

Ν. Βαλάκου, Δρ. Αρχαιολόγος, Επίτιμη Διευθύντρια ΥΠΠΟΑ

Π. Θέμελης, Ομότιμος Καθηγητής Αρχαιολογίας, Διευθυντής έργου Αρχαίας Μεσσήνης

Β. Κασελούρη-Ρηγοπούλου, Δρ. Χημικός Μηχανικός, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Μ. Κορρές, Δρ. Αρχιτέκτων-Μηχ. Dr.h.c. FU Berlin, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Τακτικό Μέλος Ακαδημίας Αθηνών (Πρόεδρος της ΕΣΜΑ)

Π. Κουφόπουλος, Αρχιτέκτων-Αναστηλωτής, Καθηγητής Πολυτεχνείου Πατρών

Β. Λαμπρινουδάκης, Ομότιμος Καθηγητής Αρχαιολογίας, Διευθυντής έργων Επιδαύρου και Νάξου

Ε. Κουντούρη, Δρ. Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ΥΠΠΟΑ

Φ. Μαλλούχου-Tufano, Δρ. Αρχαιολόγος- Ιστορικός των Αναστηλώσεων, πρώην Καθηγήτρια Πολυτεχνείου Κρήτης (Αναπληρωτής Πρόεδρος της ΕΣΜΑ)

Μ. Μερτζάνη, Συντηρήτρια, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχαίων και Νεώτερων Μνημείων, ΥΠΠΟΑ

Ε. Μπάνου, Δρ. Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών

Δ. Σβολόπουλος, Αρχιτέκτων, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Αναστηλώσεως Αρχαίων Μνημείων, ΥΠΠΟΑ

Μ. Χρονόπουλος, Δρ. Πολιτικός Μηχανικός, Επιστημονικός Συνεργάτης ΕΜΠ